

primarily interpretations of what is and what is not a name; what is a proper name as a part of the religious name, what is a common noun or attribute with a general meaning, and it prescribes the use of upper or lower case initial letters in all of the above cases. The paper also draws attention to the changes that religious terminology has undergone and points to the religious terms that have become obsolete.

Keywords: upper case and lower case initial letter, religious terminology

KREATIVNI OBLICI MOTIVACIJE U NASTAVI MATERINSKOGA I STRANOGA JEZIKA

Katarina Aladrović Slovaček, Željka Knežević, Maša Rimac Jurinović

Uvod

Motivacija (Beck, 2003.) stanje je u kojem smo iznutra pobuđeni za postizanje nekog cilja, a predstavlja i jednu od triju sastavnica, uz kogniciju i emocije, koje bitno utječu na učenje. Štoviše ključno je njihovo međudjelovanje. U poticanju optimalnoga međudjelovanja ključnu ulogu u organizaciji nastavnoga procesa ima učitelj. Upravo je pobuđivanje zanimanja za nastavne sadržaje koji učenicima najčešće nisu zanimljivi ili su im otprije nepoznati, a mi bismo dodale i sadržaje koje učenici smatraju teškima ili nerazumljivima (poput jezičnih sadržaja), glavni su izazov za učitelja (Vizek Vidović, 2009.). Metodičari jezika napominju kako motivacija na početku nastavnog sata služi za pokretanje učeničke volje, ali i da učitelji moraju promišljati i strateški dugoročnu motivaciju, koja se prepoznaje u razvijenoj svijesti o potrebi jezične kulture i iskrenoj želji da se ta kultura stekne (Težak, 1996.). Stoga je motivacija u nastavi jezika iznimno važna.

Učitelji posjeduju znanja, formalna i iskustvena, kojima mogu olakšati proces učenja, stvoriti pozitivno ozračje i motivirati učenike da u skladu sa svojim sposobnostima postignu uspjeh (a ne da izbjegavaju neuspjeh). Suvremena škola zahtijeva aktivnu ulogu učenika, iako je i danas u mnogim školama deklarativno znanje zastupljenije od proceduralnoga (Lazzarich, 2021.). Olakšavanje procesa učenja, pozitivno ozračje i postavljanje učenika u središte procesa učenja (i poučavanja), dodjeljujući mu aktivnu ulogu, iznimno je važno i ostvarivo uz pomoć različitih metodičkih pristupa. Jedan od njih je i dramskopedagoški pristup¹ učenju i poučavanju.

Podjednako je važno služiti se raznim oblicima motivacije u nastavi jezika, a velik potencijal imaju kreativne aktivnosti, posebice one utemeljene na igri (Aladrović

¹ Dramska je pedagogija interdisciplinarno područje i uključuje dramaturgiju, teatrologiju, pedagogiju i razne grane kazališnoga područja. Unutar područja dramske pedagogije ostvaruje se dramski odgoj kao oblik rada i unutar kojega razlikujemo tri velika područja: dramsko izražavanje, dramsko stvaralaštvo i dramska kultura. (Vidi više: Gruić i sur., 2018.)

Slovaček i Rimac Jurinović, 2021.). Igra će kao motivacija „potaknuti učenika na djelovanje, slušanje i ovladavanje novim informacijama, a pritom se učenik neće osjećati zamoreno i neće mu biti dosadno, što je važan psihološko-pedagoški moment da bi se usvojila nova znanja“ (Aladrović Slovaček, 2018.: 58.). Igra u nastavi također omogućava raznolikost aktivaciju različitih kanala učenja (Gudjeons, 2014.) te jednako kao nastava (stranog) jezika, koja uključuje dramske tehnike, omogućuje učenicima iskustveno učenje. Iskustveno učenje izrazito je bitno jer u procesima učenja učenici trajno usvajaju najviše one sadržaje koje istovremeno izgovaraju i čine (Sambanis, 2013., prema Matekalo, Kovač i Srić, 2020.).

Stoga je igra iznimno vrijedan metodički pristup nastavi materinskoga i stranoga jezika.

Igra u nastavi materinskoga i stranoga jezika

Čovjek je „homo ludens“, biće koje se igra. Pojam igre odnosi se na velik broj aktivnosti, a Bruner (1976.) smatra da se fenomen igre ne može u potpunosti obuhvatiti jednom definicijom, stoga igru proučavaju znanstvenici različitih usmjerenja (psiholozi, pedagozi, antropolozi itd.). Neovisno o području (ili usmjerenju unutar područja), znanstvenici se slažu da je igra aktivnost pretežno vezana za djetinjstvo, no to ne znači da se odrastanjem gubi sposobnost igranja (Duran, 2011.). Dijete je društveno i kulturološki uvjetovano biće. Štoviše, okruženo je

„predmetima koji su oblikovani kulturom, znakovnim sustavom koji je rezultat kulturno-povijesnog razvoja, specifičnom ljudskom interakcijom itd. Sve to određuje i njegovu igru.“ (Duran, 2011.: 16.)

S obzirom na to da postoji mnoštvo igara, mnoge su bitno različite, druge se preklapaju ili pojavljuju u više inačica, najčešće se u literaturi igra dijeli na tri kategorije: 1.) funkcionalna igra, 2.) simbolička igra i 3.) igra s pravilima (Duran, 2011.). Funkcionalna igra djeteta određuje se kao igra novim funkcijama koje u djetetu sazrijevaju; ona je određena socijalnom interakcijom u mjeri u kojoj je određena i senzomotorička inteligencija djeteta (Duran, 2011.). Simbolička je igra (ili igra uloga) razvojni fenomen, odgovara predoperacionalnom mišljenju, prvo se javlja simbol, potom i komunikacija, ali bez komunikacije nema razvoja simboličke igre te je usko vezana uz razvoj ličnosti (Duran, 2011.). Igre s pravilima dio su kulturnoga nasljeđa, definirane i određene pravilima preuzetima od starijih generacija ili trenutno definiranim sporazumom (Duran, 2011.).

U igri dijete raste i razvija se. Igra mu olakšava suočavanje sa strahovima, u igri uživa i usvaja nove spoznaje. Stoga ne iznenađuje da je igra sastavni dio institucionalnoga učenja i poučavanja, štoviše „u igri djeca razvijaju svoje socijalne i kognitivne vještine te je ona prirodan oblik učenja i njihova prirodna okolina“ (Aladrović Slovaček, 2018.: 11.).

U ovome radu naše je žarište na dramskim i jezičnim igrama. No, kao i u kategorizaciji igara, ni ovdje nije jednostavno omeđiti i definirati pojmove dramska igra i jezična igra. Tim više jer su glas i riječ, uz pokret, osnovna sredstva izražavanja u dramskome radu s djecom i mladima (Ladika, 1970.). Dramske su igre „organizirane igre u kojima se igrači prenose u neke određene situacije, određena lica, pojave ili stvari...“ (Ladika i sur., 1983.). Jednu moguću podjelu dramskih igara u kojima je osnovno sredstvo izražavanja riječ ponudila je Kunić (1991.): igre oslobađanja i upoznavanja djeteta; igre opažanja i koncentracije; igre razvijanja asocijacija; igre pamćenja; igre za bogaćenje rječnika; igre stvaranja teksta (priče); igre stvaranja dramske radnje; igre za razvijanje dramskog dijaloga i dramatizacije. Igre u dramsko-pedagoškome radu usmjerene su na oslobađanje djeteta, na stvaralaštvo i kreativnost (Ladika, 1970.; Kunić, 1990.; Kermek-Sredanović, 1991.).

Jezične igre su sve igre u kojima je izražajno sredstvo jezik u svim oblicima. Nadalje, definiraju se kao prostor u kojem djeca, ali i odrasli uživaju u vlastitom jeziku i pritom svladavaju pravila i stječu sposobnost da upotrijebe ta pravila ili da ih (svjesno) krše (Velički i Peti-Stantić, 2009.). S obzirom na postojanje raznovrsnih igara različitih stupnjeva složenosti, jezične igre u nastavi mogu slijediti različite obrazovne ciljeve. Ti se ciljevi prema Kleppin (1995.) odnose na poticanje razvoja pojedinih dijelova jezičnog sustava te poticanje razvoja pojedinih jezičnih vještina. Nadalje, cilj jezičnih igara može biti stvaranje pozitivnih stavova prema jeziku i učenju jezika, iskustveno učenje, ovladavanje načinima ponašanja u određenim socijalnim situacijama, kao i anticipacija pojedinih komunikacijskih situacija u kojima bi se učenici mogli naći. Uporabom jezične igre u nastavi u pravilu se istovremeno ostvaruje više obrazovnih ciljeva te je ona, osobito u nastavi stranih jezika, primjenjiva u različitim fazama procesa učenja i poučavanja. Za sada ne postoji općeprihvaćena kategorijalna podjela jezičnih igara (Mátyás, 2009.). Kako navodi Mátyás (2009.), u metodici nastave stranih jezika nekoliko autora dalo je prijedloge klasifikacije jezičnih igara koje se sve temelje na različitim načelima. Tako npr. postoje podjele jezičnih igara prema sadržaju i vrsti igre (npr. igre upoznavanja, igre opisivanja i sl.), prema jezičnim vještinama koje se njima razvijaju (igre govorenja, igre pisanja, igre čitanja, igre za razvoj slušanja s razumijevanjem) ili prema području jezičnog sustava na čiji su razvoj usmjerene (gramatičke igre, leksičke igre, fonetičke igre i pravopisne igre). S obzirom na jezične obrazovne ciljeve nastave materinskog i stranih jezika, autoricama ovoga rada najprikladnija se čini podjela jezičnih igara koju predlaže Aladrović Slovaček (2018.), a koja uključuje sastavnice jezičnog sustava i jezične vještine te ih prema tome dijeli na: igre slušanja, govorenja, čitanja i pisanja; fonetičke igre – glasovne igre (npr. igre izgovora), ritmičke igre (igre kojima se oblikuju brojalice); igre oblicima riječi ili morfološke igre, igre oblikovanja rečenice ili sintaktičke igre, leksičke igre (značenjske igre, bogaćenje rječnika), pravopisne igre (ije/je, č i ć, dž i đ, veliko i malo početno slovo i sl.).

Nesporno je igra povezana s kreativnošću, odnosno „može se reći da je svaka igra, osobito ona prilagođena učenju i poučavanju, zapravo svojevrstan izraz kreativnosti“ (Aladrović Slovaček, 2018.: 11.). Pri tome je važno napomenuti da igra u nastavi potiče kreativnost učenika, ali i učitelja. Nastavni sati u kojima je igra metodički pristup afirmiraju oslobađanje djeteta i njegove spontanosti, afirmiraju kreativnost i stvaraju pozitivno ozračje, a sve su to preduvjeti uspješnog ovladavanja nastavnim sadržajima. Takvo ozračje nužno je, kako u nastavi stranog jezika, tako i u nastavi materinskog jezika. U okviru predmeta Hrvatski jezik posebice je potrebno razvijati pozitivno ozračje u ovladavanju apstraktnim jezičnim sadržajima (gramatička i pravopisna pravila te primjena naučenih pravila) o kojima učenici imaju vrlo negativan stav (Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček, 2011.; Aladrović Slovaček, 2019.) te za prevladavanje straha od komunikacije na standardnom jeziku (Pavličević-Franić, 2002.; Mihaljević Djigunović i sur., 2004.). Pozitivno ozračje u nastavi nužno je isto tako i za suzbijanje straha od stranoga jezika (usp. npr. Mihaljević Djigunović i Legac, 2008.; Matić, 2018.), a igra u nastavi Hrvatskoga i stranoga jezika razvija pozitivan stav prema nastavi, jeziku i jezičnim sadržajima, omogućava razvoj komunikacijske kompetencije i ovladavanje jezikom kroz pokret, potiče motivaciju za učenje te stavlja učenika u središte nastavnog procesa (Pavličević-Franić, 2011.; Aladrović Slovaček, 2018.; Matekalo, Kovač i Sarić, 2020.).

Uporaba igre u nastavi materinskog i stranog jezika predmet je i inozemnih i domaćih znanstvenih istraživanja koja pokazuju da se učitelji jezika služe jezičnim igrama u nastavi (Mátyás, 2009.), da imaju pozitivne stavove prema uporabi jezičnih igara u nastavi (Aladrović Slovaček, Srzentić i Ivanković, 2013.) te da igru najčešće rabe kao motivaciju ili za ponavljanje i uvježbavanje nastavnog sadržaja (Gaudart, 1990.; Mátyás, 2009.; Aladrović Slovaček, Srzentić i Ivanković, 2013.). Istraživanja uporabe jezičnih igara i dramskih tehnika u nastavi do sada su se, međutim, najčešće provodila odvojeno za nastavu materinskog i stranog jezika. Stoga smo predloženim istraživanjem na većem uzorku željeli ispitati u kojoj mjeri učitelji hrvatskoga i njemačkoga jezika u svojoj nastavi rabe jezične igre i dramske tehnike kao kreativne oblike motivacije te postoje li razlike u uporabi tih kreativnih oblika nastave među učiteljima materinskog i stranog jezika.

Metodologija istraživanja

Ispitanici

U ovom su istraživanju sudjelovali osnovnoškolski učitelji (N = 216). Udio učitelja razredne nastave među ispitanicima je 24,4 %, 19,8 % bili su učitelji Hrvatskoga jezika, a 50,7 % učitelji Njemačkoga jezika. Čak 5,1 % učitelja nije se želio izjasniti kojoj skupini učitelja pripada. Učitelje smo također podijelile prema dobi i godinama radnoga staža. Tako 11,1 % učitelja ima od 23 do 30 godina, 31,3 % učitelja ima od 31 do 40 godina, dok se najveći broj učitelja, odnosno njih 38,2 % nalazi u dobnoj

skupini od 41 do 50 godina. Nadalje, 16,2 % učitelja ima od 51 do 60 godina, a samo 2,8 % učitelja ima od 61 do 65 godina. Jedan dio učitelja (0,5 %) nije odgovorio na ovo pitanje. Najveći broj učitelja, njih 37,8 %, ima od 7 do 18 godina radnoga staža, a njih 35 % ima od 19 do 30 godina radnoga staža. Od 1 do 3 godine radnoga staža ima 7,4 % učitelja, a od 3 do 6 godina 12,1 %. Više od 31 godinu radnoga staža ima 7 % učitelja, a 0,9 % učitelja nije odgovorilo na ovo pitanje. Čak 96,7 % ispitanih učitelja voli ili jako voli svoj posao. Također, kako je i očekivano, 97,5 % ispitanika su osobe ženskoga spola (učiteljice). Istraživanje je provedeno u svibnju i lipnju 2022. godine.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Temeljni je cilj ovoga istraživanja ispitati mišljenja osnovnoškolskih učitelja materinskog i njemačkog jezika o motivaciji i motivacijskim tehnikama u nastavi te utvrditi razlike među njima. S obzirom na temeljni cilj postavljeni su sljedeći istraživački problemi:

1. Ispitati uvjerenja učitelja o osobnoj motivaciji za posao te važnosti motivacije u nastavi jezika.
2. Ispitati kojim se oblicima motivacije najčešće služe u nastavi jezika.
3. Ispitati kojim se jezičnim igrama, dramskim tehnikama i digitalnim alatima učitelji najčešće služe u motivacijskom dijelu sata jezika.
4. Ispitati razlike s obzirom na vrstu nastave u kojoj rade i godine radnoga staža.

U skladu s temeljnim ciljem i problemima istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H1 – Očekuje se da većina učitelja kao najvažniji razlog motivacije za svoj posao navodi rad s djecom te motivaciju u nastavi jezika smatraju najvažnijim dijelom nastavnoga sata.

H2 – Očekuje se da se učitelji u nastavi jezika kao motivacijom najčešće služe jezičnom igrom.

H3 – Očekuje se da se u svome radu učitelji najčešće služe leksičkim jezičnim igrama, igrama uloga kao dramskom aktivnošću te od digitalnih alata najčešće se služe mogućnostima Office365 paketa.

H4 – Očekuje se da mlađi učitelji češće rabe igru kao motivacijsko sredstvo te da se jezičnim igrama i dramskim aktivnostima više služe učitelji razredne nastave.

Instrumenti istraživanja

Za potrebe ovoga istraživanja kreiran je mrežni upitnik („Google forms“) o gladištima učitelja te je podijeljen putem društvenih mreža i e-poštom. Upitnik sadrži 17 pitanja otvorenoga i zatvorenoga tipa. Prva četiri pitanja prikupljaju demografske podatke o učiteljima: spol, oblik nastave u kojoj rade, godine radnoga staža te dob. Pet pitanja u upitniku bilo je otvorenoga tipa te su učitelji samostalno upisivali

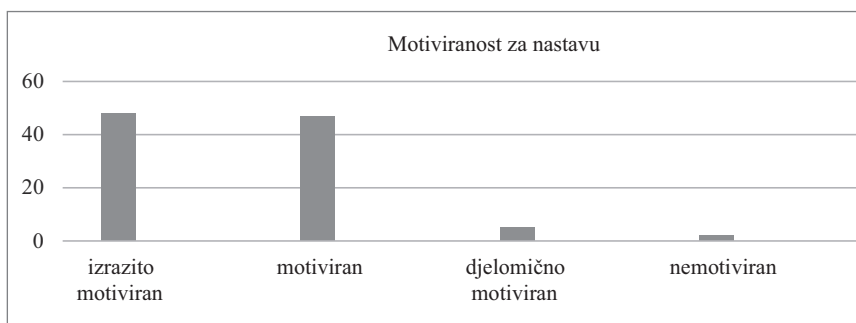
odgovore. Učiteljima je u upitniku također ponuđena 21 tvrdnja te su na Likertovoj skali od 1 (uopće se ne slažem ili uopće se ne odnosi na mene) do 4 (u potpunosti se slažem ili u potpunosti se odnosi na mene) trebali odabrati stupanj slaganja sa svakom navedenom tvrdnjom. Također su ispitanicima ponuđene četiri teze te su na skali od 1 (uopće ne) do 4 (često) trebali odabrati čestotni odgovor koji se odnosi na njih.

Rezultati istraživanja

Motivacija učitelja za posao i procjena važnosti motivacije u nastavi

Iz rezultata prikazanih u Grafikonu 1. vidljivo je da ispitani učitelji na Likertovoj skali od 4 stupnja (1 – uopće nisam motivirana, 4 – izrazito sam motivirana) najčešće označuju kako su izrazito motivirani za svoj posao (47,9 %) ili motivirani (46,8 %), dok 1,9 % učitelja uopće nije motiviran za svoj posao. U prosjeku su učitelji za svoj posao izrazito motivirani ($M = 3,41$).

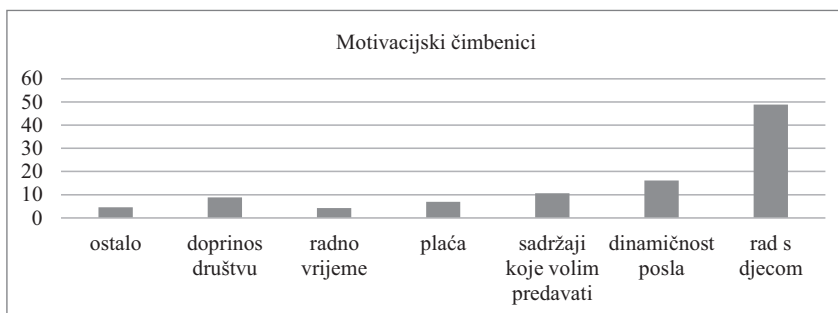
Grafikon 1. Procjena stupnja motiviranosti učitelja u nastavi jezika.

S obzirom na to da uzorak ispitanika čine učitelji Njemačkoga i Hrvatskoga jezika te učitelji razredne nastave, a kako bi se uzorak ujednačio i kako bi se odgovorilo na temeljni istraživački problem, rezultati učitelja Hrvatskoga jezika i razredne nastave spojeni su u jednu skupinu, dok drugu skupinu čine učitelji Njemačkoga jezika. U prosjeku su učitelji Hrvatskoga jezika nešto više motivirani ($M = 3,55$) za svoj posao od učitelja Njemačkoga jezika (3,27), međutim ta razlika nije statistički značajna ($p > 0,05$).

Na motivaciju učitelja najviše utječe činjenica što rade s djecom, što ističe 48,8 % učitelja, potom dinamičnost posla za koju se odlučuje 16,1 % učitelja, dok sadržaji koje vole predavati ističe 10,6 % učitelja; 6,9 % učitelja kao važan motivacijski čimbenik ističe plaću, 4,2 % radno vrijeme, a čak 8,8 % doprinos društvu. Najmanji broj učitelja motivira status u društvu, zajednički rad s kolegama te kontinuirano usavršavanje.

Grafikon 2. Prikaz motivacijskih čimbenika.

Odgovori učitelja Njemačkoga i Hrvatskoga jezika podjednaki su u svim kategorijama, kako je prikazano u Tablici 1.

Tablica 1. Raspodjela motivacijskih čimbenika s obzirom na nastavni predmet: Hrvatski i Njemački jezik.

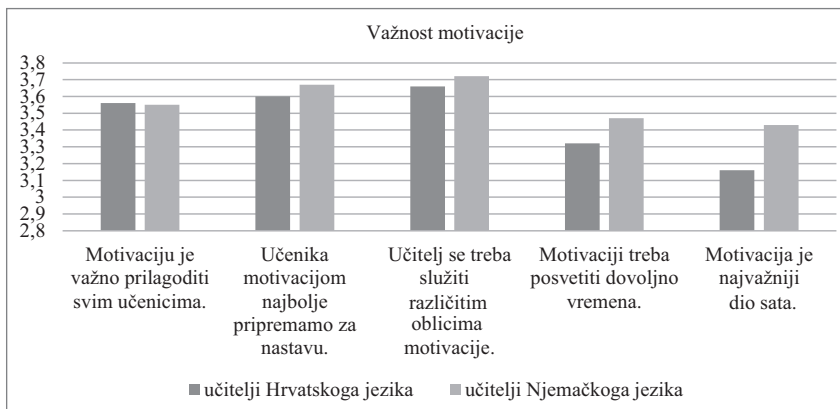
Motivacijski čimbenici	učitelji Hrvatskoga jezika (u %)	učitelji Njemačkoga jezika (u %)
plaća	7	7
rad s djecom	55	46
sadržaji koje volim predavati	9	11
zajednički rad s kolegama	3	2
status u društvu	1	0
radno vrijeme	2	5
doprinos društvu	8	10
dinamičnost posla	15	17
kontinuirano usavršavanje	0	2

Učitelji također pokazuju visok stupanj slaganja s tvrdnjama koje se odnose na važnost motivacije u nastavi na Likertovoj skali od četiri stupnja gdje 1 označava uopće se ne odnosi na mene, a 4 u potpunosti se odnosi na mene. Velika većina učitelja (84,7 %) osmišljava samostalno aktivnosti za motivaciju ($M = 3,23$), dok čak 91,7 % učitelja smatra kako je motivacija najvažniji dio nastavnoga sata ($M = 3,31$). Jednako tako, 89,9 % učitelja smatra kako motivaciji treba posvetiti dovoljno vremena u nastavi jezika ($M = 3,4$), a 94,5 % učitelja smatra kako se u nastavi treba služiti različitim oblicima motivacije ($M = 3,68$). Također 94,5 % učitelja smatra kako se učenici primjenom motivacijskih aktivnosti najbolje pripremaju za nastavne sadržaje ($M = 3,64$), dok 93,1 % učitelja smatra kako je motivaciju važno prilagoditi svim učenicima ($M = 3,57$). Navedeni rezultati upućuju na prihvaćenje prve postavljene hipoteze kojom se pretpostavljalo kako će učitelji kao osobnu motivaciju

najčešće navoditi rad s djecom, te će motivaciju smatrati iznimno važnim dijelom nastavnoga sata.

Rezultati istraživanja pokazali su kako se učitelji Njemačkoga jezika gotovo sa svim tvrdnjama nešto više slažu nego učitelji Hrvatskoga jezika (Grafikon 3.).

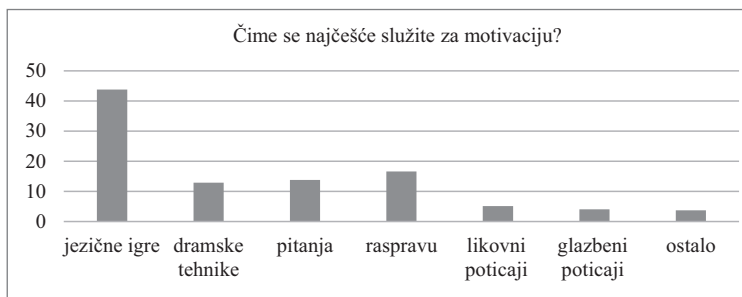
Grafikon 3. Važnost motivacije s obzirom na vrstu nastave.

Oblici motivacije u nastavi jezika

Kao što je vidljivo iz vrijednosti prikazanih u Grafikonu 4., najveći se broj učitelja, odnosno njih 43,8 %, kao motivacijom u nastavi jezika najčešće služi jezičnim igrama. Zanimljivo je utvrditi kako se uz jezične igre učitelji služe i nekim drugim jezičnim poticajim, poput rasprave kojom se služi 16,6 % učitelja ili poticajnih pitanja kojima se služi 13,8 % učitelja. Dramskom tehnikom kao motivacijskom aktivnosti služi se 12,9 % učitelja, a 9,2 % učitelja služi se likovnim i glazbenim poticajem. Jedan manji dio ispitanika (3,7 %) odlučuje se za ostale aktivnosti. Navedeni rezultati upućuju na prihvaćanje druge postavljene hipoteze koja je pretpostavljala da će se učitelji najčešće služiti jezičnom igrom kao motivacijom u nastavi jezika.

Grafikon 4. Čime se učitelji najčešće služe kao motivacijom u nastavi jezika.

U Tablici 2. prikazano je što učitelji najčešće upotrebljavaju za motivaciju s obzirom na vrstu nastave u kojoj predaju. Rezultati su iskazani u postotcima te pokazuju kako se učitelji Njemačkoga jezika češće služe jezičnim igrama te likovnim i glazbenim poticajima, dok se učitelji Hrvatskoga jezika češće služe dramskim tehnikama, poticajnim pitanjima i raspravom.

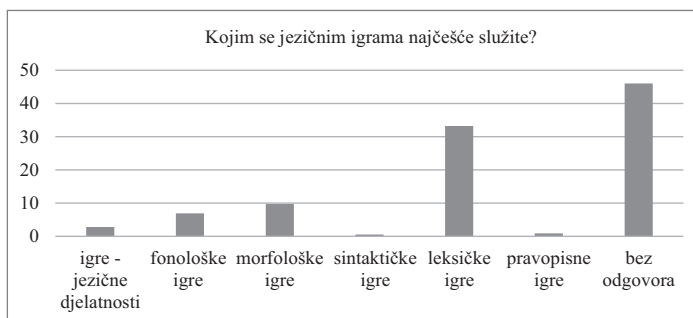
Tablica 2. Poticaji za nastavu s obzirom na nastavni predmet.

motivacijski čimbenici	učitelji Hrvatskoga jezika	učitelji Njemačkoga jezika
jezične igre	29	59
dramske tehnike	19	9
poticajna pitanja	21	9
rasprava	27	8
likovni	2	7
glazbeni poticaji	2	7
igre u nastavi	0	1

Uporaba jezičnih igara, dramskih tehnika i digitalnih alata u nastavi

S obzirom na to da su učitelji kao najvažnije motivacijsko sredstvo naveli jezične igre, postavljeno im je pitanje koje jezične igre najčešće rabe kao motivacijske. Navedene odgovore razvrstali smo u sedam kategorija prema podjeli jezičnih igara koju je napravila autorica Aladrović Slovaček (2018.). Iz Grafikona 5. vidljivo je da učitelji u motivacijskome dijelu sata najčešće rabe leksičke igre – 33,2 % učitelja, ali vrlo mali broj učitelja služi se gramatičkim igrama – fonološkim igrama služi se svega 6,9 % učitelja, morfološkim igrama 9,7 % učitelja i sintaktičkim igrama samo 0,5 % učitelja. Također, vrlo mali broj učitelja služi se pravopisnim igrama, svega 0,9 % ispitanih učitelja, a 2,8 % učitelja navodi kako se služi jezičnim igrama u različitim jezičnim djelatnostima: slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Ono što je s druge strane zanimljivo jest da 46 % učitelja ne daje nikakav odgovor na ovo pitanje, odnosno ne navodi niti jednu vrstu jezičnih igara koje upotrebljava u svojoj nastavi (Grafikon 5.).

Grafikon 5. Raspodjela odgovora na pitanje: Kojim se jezičnim igrama najčešće služite?

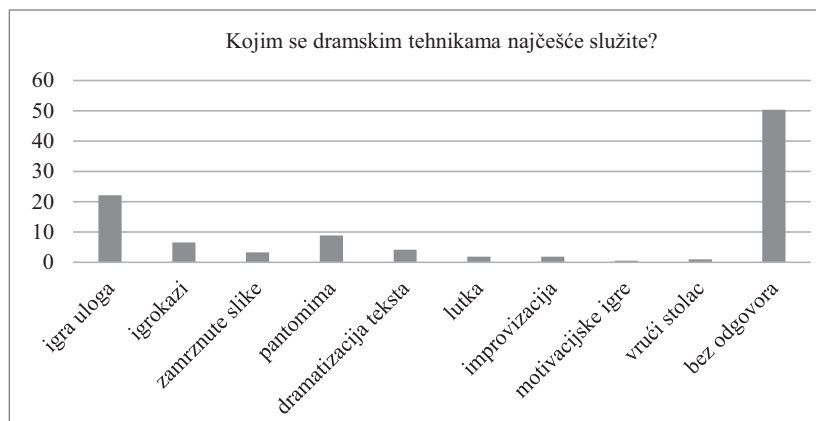
Rezultati prikazani u Tablici 3. pokazuju raspodjelu jezičnih igara s obzirom na predmet koji učitelji predaju: Hrvatski i Njemački jezik. Rezultati pokazuju da učitelji Njemačkoga jezika češće upotrebljavaju leksičke igre, dok učitelji Hrvatskoga jezika češće upotrebljavaju pravopisne igre.

Tablica 3. Raspodjela odgovora o vrstama jezičnih igara u nastavnome predmetu.

vrste jezičnih igara	učitelji Hrvatskoga jezika	učitelji Njemačkoga jezika
igre slušanja, govorenja, čitanja i pisanja	4	5
fonetske igre	14	14
igre oblicima riječi – morfološke	33	9
leksičke	44	70
pravopisne	5	0
igra uloga	0	2

Od dramskih tehnika u motivacijskome dijelu sata najveći se broj učitelja služi igrom uloga – 22,1 %, dok se pantomimom služi 8,8 % učitelja, a igrokazima 6,5 % učitelja (usp. Grafikon 6.). Učitelji navode i neke druge dramske tehnike i aktivnosti kojima se služe u nastavi jezika, a to su: zamrznute slike – 3,2 %, dramatizacija teksta – 4,1 %, lutka – 1,8 %, improvizacija – 1,8 %, vrući stolac – 0,9 %.

Grafikon 6. Raspodjela odgovora na pitanje: Kojim se dramskim tehnikama najčešće služite?

U Tablici 4. prikazana je razlika u uporabi dramskih tehnika između učitelja Hrvatskoga i Njemačkoga jezika. Učitelji Njemačkoga jezika češće rabe igre uloga, dok učitelji Hrvatskoga jezika češće upotrebljavaju igrokaze, vrući stolac, lutku, improvizaciju, zamrznute slike i jezične igre oblikovane u dramskim tehnikama.

Tablica 4. Raspodjela odgovora o dramskim tehnikama s obzirom na nastavni predmet.

dramske tehnike	učitelji Hrvatskoga jezika	učitelji Njemačkoga jezika
igra uloga	20	60
igrokaz	15	8
zamrznute slike	10	3
pantomima	17	15
dramatizacija teksta	8	10
lutka	7	0
improvizacija	7	0
motivacija	2	2
jezične igre	10	2
vrući stolac	4	0

Čak 75,2 % učitelja u svojim motivacijskim aktivnostima služi se i digitalnim alatima. Od digitalnih alata ispitani učitelji najčešće se služe Wordwallom (24 %), potom Kahootom (13 %), ali navode i još 22 različita digitalna alata kojima se služe u svojoj nastavi kao pomoćnim motivacijskim sredstvom (poput: Quizzis, Mentimeter, Qizlet itd.). Kao i za jezične igre i dramske tehnike, gotovo polovica ispitanika, njih 43 % nije na ovo pitanje dalo nikakav odgovor.

U Tablici 5. prikazana je razlika u upotrebi digitalnih alata s obzirom na predmet koji predaju: Hrvatski i Njemački jezik. Učitelji Njemačkoga jezika češće se služe digitalnim alatima Kahoot, Quizlet, padlet, LearningAPPs, Socrative, dok se učitelji Hrvatskoga jezika češće služe alatima Worldwall, Genially te Book Creator.

Tablica 5. Raspodjela učitelja u sluzenju digitalnim alatima s obzirom na nastavni predmet.

	učitelji Hrvatskoga jezika	učitelji Njemačkoga jezika
Worldwall	58	43
Kahoot	24	34
Quizlet	0	2
padlet	0	2
LearningAPPs	2	9
Canva	2	3
Socrative	0	2
Plickers	2	2
Genially	4	0
PPT	5	3
Book Creator	3	0

Zanimljiv je podatak kako čak 47,6 % učitelja rabi gotove materijale nakladničkih kuća za svoje motivacijske aktivnosti. Kako je i očekivano, potvrđuje se treća postavljena hipoteza jer se većina učitelja u svom radu najčešće služi leksičkim jezičnim igrama, igrama uloga kao dramskom aktivnošću, a od digitalnih alata najčešće se služe Worldwalom i Kahootom. Posljednji se dio treće hipoteze vezan uz digitalne alate opovrgava.

Razlike među ispitanicima s obzirom na vrstu nastave i radni staž

U svrhu utvrđivanja razlika među ispitanicima s obzirom na vrstu nastave koju izvode te godine radnog staža, najprije je primijenjen Kolmogorovljev test koji je pokazao kako je riječ o nepravilnoj raspodjeli podataka ($p < 0,05$) te su zbog toga uporabljeni testovi neparametrijske statistike. Kako bi se utvrdila razlika u stavovima učitelja s obzirom na godine radnoga staža, primijenjen je Kruskal-Wallisov test koji je pokazao kako u odgovorima ispitanika postoji statistički značajna razlika u čestoti uporabe digitalnih alata ($p < 0,05$) i dramskih tehnika kao motivacijskih aktivnosti ($p < 0,05$). Učitelji s više godina radnoga staža češće upotrebljavaju dramske aktivnosti kao motivacijske aktivnosti. S druge strane, učitelji s manje godina radnoga staža, koji ujedno pripadaju i mlađoj dobnoj skupini, češće upotrebljavaju digitalne alate u kreiranju motivacijskih aktivnosti. S obzirom na vrstu nastave u kojoj rade, odnosno s obzirom na predmet koji predaju (Hrvatski jezik i Njemački jezik), u motivacijskome dijelu nastavnoga sata učitelji Hrvatskoga jezika češće se služe dramskim tehnikama te također češće navode konkretne primjere dramskih tehnika koje rabe za motivaciju. Učitelji Njemačkoga jezika češće rabe jezične igre u motivacijskome dijelu sata te češće osmišljavaju svoje vlastite aktivnosti za motivaciju, ali i vjeruju kako je motivacija najvažniji dio sata. S obzirom na dobivene rezultate prihvaća se prvi dio četvrte postavljene hipoteze jer učitelji s manje godina radnoga staža, odnosno mlađi učitelji, češće rabe digitalne alate dok se drugi dio postavljene hipoteze odbacuje.

Rasprava i zaključak

Rezultati istraživanja pokazuju da su gotovo svi ispitanici izrazito motivirani za svoj posao te da njihovoj motivaciji najviše doprinosi rad s djecom kao i dinamičnost posla. Osim vlastite motiviranosti za rad u nastavi, učitelji, koji su sudjelovali u ovom istraživanju, motiviranje svojih učenika za ovladavanje nastavnim sadržajima smatraju vrlo važnim. Tako se gotovo svi ispitanici slažu s tvrdnjama da motivaciji u nastavi treba posvetiti dovoljno vremena, da treba primjenjivati različite oblike motivacije i prilagođavati ih potrebama učenika. U prilog prepoznatoj važnosti motivacije u nastavi govori i činjenica da skoro 85 % ispitanih učitelja samostalno osmišljava aktivnosti za motivaciju učenika. Oblici motivacije koje ispitanici ukupno gledano najčešće rabe u svojoj nastavi jesu jezične igre. To pokazuje da su jezične

igre prepoznate kao pogodan oblik motivacije i u nastavi materinskog i u nastavi stranog jezika. U nastavi Njemačkog jezika, jezične igre su dominantan oblik motivacije, dok učitelji Hrvatskoga jezika, u odnosu na učitelje Njemačkoga jezika, češće rabe i dramske tehnike, raspravu te poticajna pitanja. Ove razlike u uporabi motivacijskih aktivnosti između učitelja Hrvatskog i Njemačkog jezika zasigurno su povezane s činjenicom da u nastavi stranog jezika, osobito u osnovnoškolskom obrazovanju, rasprava i poticajna pitanja vrlo često nisu primjenjiva zbog nedostatnog jezičnog znanja učenika. U skladu s tim, učitelji Njemačkog jezika češće od učitelja Hrvatskog jezika rabe glazbene i likovne poticaje kao oblik motivacije u nastavi.

Kada je riječ o vrsti jezičnih igara kojima se ispitanici služe, i u učitelja Hrvatskoga jezika kao i u učitelja Njemačkoga jezika, prevladavaju leksičke igre. Leksičke igre najčešći su oblik jezičnih igara kojima se služe učitelji Njemačkog jezika, dok učitelji Hrvatskog jezika uz leksičke igre gotovo u jednakoj mjeri rabe i morfološke igre. Fonetskim igrama služe se obje skupine ispitanika podjednako, a pravopisnim igrama služe se samo učitelji Hrvatskog jezika. To znači da su učitelji Njemačkog jezika, što je i razumljivo jer se radi o nastavi stranog jezika, ponajprije usredotočeni na posredovanje novog rječnika učenicima te da u tu svrhu najviše rabe jezične igre.

Kao i u uporabi jezičnih igara, među ispitanicima su uočljive i razlike u uporabi dramskih tehnika u nastavi. U učitelja Njemačkog jezika dominantna je uporaba igre uloga i pantomime. Pantomima je usmjerena na usvajanje novog vokabulara, a igra uloga je najčešći oblik poticanja razvoja komunikacijske kompetencije učenika na stranome jeziku. S druge strane, osim igre uloga i pantomime učitelji Hrvatskog jezika u svojoj nastavi češće od učitelja Njemačkog jezika rabe igrokaz, zamrznute slike, ali i lutku i improvizaciju, a s obzirom na ishode popisane i opisane u kurikulumu materinskoga jezika ta je razlika razumljiva.

Vrlo visok postotak učitelja i Njemačkog i materinskog jezika u motivacijskom dijelu sata služi se digitalnim alatima, pri čemu se obje skupine ispitanika najčešće služe Wordwallom i Kahootom. Prepoznatost dobiti povremene uporabe digitalnih sadržaja za motivaciju učenika pokazuje i podatak da se gotovo polovica ispitanika u motivaciji oslanja na digitalne alate izdavačkih kuća čije udžbenike rabe. Ukupno gledano rezultati pokazuju vrlo pozitivnu sliku vezano za pitanja motivacije u nastavi. Tome svakako ponajprije doprinosi motivacija samih učitelja za svoj posao koja utječe i na njihove stavove prema motivaciji u nastavi. Prethodno opisane razlike među ispitanim skupinama učitelja u služenju različitim oblicima motivacije u nastavi pokazale su se i statistički značajnima te ih se, kako je već naznačeno, može tumačiti s obzirom na različite obrazovne ciljeve nastave materinskog i stranog jezika. Rezultati ovog istraživanja tako su u skladu s nalazima prethodnih istraživanja u ovom području (Gaudart, 1990.; Mátyás, 2009.; Aladrović Slovaček, Srzentić i Ivanković, 2013.) i pokazuju da učitelji imaju pozitivne stavove prema kreativnim oblicima nastave te da jezične igre u različitim oblicima vrlo često uklju-

čuju u svoju nastavu. S obzirom na to da uporaba dramskih tehnika nije u jednakoj mjeri zastupljena u nastavi kao jezične igre, zaključujemo da je učitelje potrebno dodatno osnažiti za uporabu tih tehnika u nastavi. Stoga bi u inicijalno obrazovanje učitelja jezika, s naglaskom na učitelje Njemačkog jezika, trebalo snažnije uključiti dramskopedagoške tehnike i metode, osobito uzmemo li u obzir njihovu dokazanu dobrobit u nastavi stranog (Potnar Mijić i Zamečnik, 2020.), ali i materinskoga jezika (Rimac Jurinović, 2016.; Aladrović Slovaček i Rimac Jurinović, 2021.).

Literatura

- Aladrović Slovaček, K. i Rimac Jurinović, M., 2021., Multilingualism as an advantage or an obstacle to the early acquisition of Croatian, *JCDL – Journal of Child Language Acquisition and Development*, god. 9., br. 1., str. 209. – 222.
- Aladrović Slovaček, K., 2019., Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika, *Alfa*, Zagreb
- Aladrović Slovaček, K., 2018., Kreativne jezične igre, *Alfa*, Zagreb
- Aladrović Slovaček, K., Srzentić, D. i Ivanković, M., 2013, Jezične igre u nastavnoj praksi, B. Petrović-Sočo i A. Višnjjić Jevtić, ur., *Zbornik Play and playing in early childhood – Conference book*, International scientific and professional conference OMEP, OMEP Hrvatska i Alfa d. d., Zagreb, str. 14. – 23.
- Beck, R. C., 2003., Motivacija. Teorija i načela, Naklada „Slap“, Jastrebarsko
- Bruner, J., 1976., *Nature and Uses of Immaturity*, J. Bruner, A. Jolly i K. Sylva, ur., *Play Its Role in Development and Evolution*, Penguin Books, New York
- Duran, M., 2011., *Dijete i igra*, Naklada „Slap“, Jastrebarsko
- Gaudart, H., 1990., *Using Drama Techniques in Language Teaching*, A. Sarinee, ur., *zbornik Language Teaching Methodology for the Nineties*, Anthology Series 24., Department of Education, str. 230. – 249.
- Gruić, I., Vignjević, J. i Rimac Jurinović, M., 2018., Kazališna/dramska umjetnost u odgojno-obrazovnome procesu: prijedlog klasifikacije i pojmovnika, A. Petravić i A. Šenjug Golub, ur., *Zbornik radova 11. Međunarodnog balkanskog kongresa obrazovanja i znanosti: Višejezičnost i višekulturalnost kao izazov u obrazovanju danas i sutra*, Učiteljski fakultet, Zagreb, str. 119. – 128.
- Kermek-Sredanović, M., 1991., *Književno-scenski odgoj i obrazovanje mladih*, ŠK, Zagreb
- Kleppin, K., 1995., *Sprach-und Sprachlernspiele*, K-R. Bausch, H. Christ i H-J. Krumm, ur., *Handbuch Fremdsprachenunterricht*, A. Francke Verlag, Tübingen, str. 220. – 223.
- Kunić, I., 1990., *Kultura dječjeg govornog i scenskog stvaralaštva – Iz prakse za praksu*, Školska knjiga, Zagreb
- Ladika, Z. i suradnice, 1983., *Dramske igre*, Savez društva „Naša djeca“, (S. Čečuk, i Đ. Dević)
- Ladika, Z., 1970., *Dijete i scenska umjetnost – Priručnik za dramski odgoj djece i omladine*, ŠK, Zagreb
- Lazzarich, M., 2021., Učinkovite strategije učenja i kreativne metode poučavanja hrvatskoga jezika u razrednoj nastavi, *Školski vjesnik*, god. 70., br. 1., str. 275. – 307.
- Matekalo, I., Kovač, M. M. i Sarić, A. 2020., *Drama u nastavi engleskog jezika*, *Odgajno-obrazovne teme*, god. 3., br. 5., str. 25. – 40.

- Matić, I., 2018., Strah od čitanja na njemačkome kao stranome jeziku. Strani jezici: časopis za primijenjenu lingvistiku, god. 47., br. 4., str. 243. – 264.
- Mátyás, E., 2009., Sprachlernspiele im DaF-Unterricht, Einblick in die Spielpraxis des finnischen und ungarischen Deutsch-als-Fremdsprache-Unterrichts in der gymnasialen Oberstufe sowie in die subjektiven Theorien der Lehrenden über den Einsatz von Sprachlernspielen, Academic dissertation to be publicly discussed, by permission of the Faculty of Humanities of the University of Jyväskylä, <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/21307/9789513936358.pdf>
- Mihaljević Djigunović, J., Opačić, N. i Kraš, T., 2004., Čega se više bojimo: materinskoga ili stranog jezika?, S. Stolac, N. Ivantetić i B. Pritchard, ur., Zbornik Jezik u društvenoj interakciji, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb i Rijeka, str. 303 – 317.
- Mihaljević Djigunović, J. i Legac, V., 2008., Foreign Language Anxiety and Listening Comprehension of Monolingual and Bilingual EFL Learners, SRAZ, god. 53., str. 327. – 347.
- Pavličević-Franić, D., 2002., Lingvistička kompetencija nasuprot komunikacijskoj kompetenciji u ranojezičnome diskursu, Suvremena lingvistika, god. 53. – 54., br. 1. – 2., str. 117. – 126.
- Pavličević-Franić, D. i Aladrović Slovaček, K., 2011., Utjecaj načina poučavanja na motivaciju i stav učenika prema hrvatskome jeziku kao nastavnome predmetu, Napredak, god. 152., br. 2., str. 171. – 188.
- Pavličević-Franić, D., 2011. Jezikopisnice, Alfa, Zagreb
- Potnar Mijić, I. i Zamečnik, L., 2020., Dramska pedagogija u poticanju motivacije i kreativnosti u učenju njemačkoga jezika, Zbornik radova s međunarodne znanstvene konferencije Didaktički izazovi III didaktička restrospektiva i perspektiva. Kamo i kako dalje?, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, str. 475. – 485.
- Rimac Jurinović, M., 2016., Poticanje čitanja upotrebom dramskih tehnika, A. Jerković, ur., Zbornik radova s prvog međunarodnog znanstvenog i umjetničkog simpozija o pedagogiji u umjetnosti, Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, str. 575. – 585.
- Težak, S., 1996., Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika, ŠK, Zagreb
- Velički, V. i Peti-Stantić, A., 2009., Jezične igre za velike i male, Alfa, Zagreb
- Vizek Vidović, V., 2009., Planiranje kurikuluma usmjerenog na kompetencije u obrazovanju učitelja i nastavnika: priručnik za visokoškolske nastavnike, Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

Katarina Aladrović Slovaček, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
katarina.aladrovic@ufzg.hr

Željka Knežević, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, ze.knezevic@gmail.com

Maša Rimac Jurinović, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
masarimac@gmail.com

UDK 372.461:811.163.42'242, izvorni znanstveni rad

DOI <https://doi.org/10.22210/jezik.2023.70.14>

primljen 21. lipnja 2023., prihvaćen za tisak 30. listopada 2023.

Creative Forms of Motivation in Mother Tongue and Foreign Language Teaching

Motivation is an exceptionally important factor in the process of learning and teaching in general, and it is equally necessary in the process of language teaching (Vizek-Vidović et al., 2010). Considering the fact that language is an abstract system of signs in which there are numerous grammatical and orthographic rules to acquire, it is often difficult for students to understand the content, which sometimes results in a bad mark or, for some, in a negative attitude towards the content of the subject and the subject itself. Therefore, it is essential that teachers use various forms of motivation in their classes. Activities in teaching the mother tongue and foreign languages should be varied, creative, motivating and in accordance with students' age and interests. Language role play and drama techniques are especially beneficial forms of motivating students in this context. (Aladrović Slovaček and Rimac Jurinović, 2021).

The goal of this research was to examine to what extent teachers of Croatian and German languages use language play and drama techniques in their classes as creative forms of motivation. One hundred teachers from the whole of the Republic of Croatia participated in the research and the results were compared with regard to the length of their service and their work experience, attitude towards their job, their subjects, and teaching forms (class or subject teachers). The results show that both groups of teachers use creative forms of motivation in their teaching, with Croatian teachers using dramatic techniques more often than German teachers do. Although both groups of teachers use language games, mostly lexical, teachers of German use them more often. On the other hand, classroom and Croatian language teachers more often use dramatic techniques in the motivational part of the lesson, which is connected with their initial education. Also, younger teachers more often use digital tools as motivation, while teachers with more experience prefer dramatic techniques.

Keywords: drama techniques; language play; motivation; Croatian language classes; German language classes; learning

PRESTRUJNIK, ŠĆERICE I BAKROZA – NOVE HRVATSKE RIJEČI U 2022.

O bilježavajući Dane hrvatskoga jezika, javna i svečana dodjela Nagrade „Dr. Ivan Šreter“ održala se 11. ožujka u 12 sati u Lipiku u dvorani Quella. Riječ je o tradicijskoj dodjeli, o završetku 17. kola natječaja za novu hrvatsku riječ koji provodi časopis Jezik, a moralno i materijalno podupire Zaklada „Dr. Ivan Šreter“ u spomen na hrvatskoga mučenika Ivana Šretera. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Lipik, želeći održati živom uspomenu na svojega liječnika, već godinama podupire svečanost.

Ivan Šreter u Jugoslaviji je osuđen na zatvorsku kaznu zbog upotrebe riječi *umirovljeni časnik*, a u Domovinskom ratu oteli su ga, mučili i ubili pobunjeni Srbi. Još uvijek ne znamo gdje mu je grob. U spomen na njegovu žrtvu, kroz koju sagledavamo sve hrvatske žrtve i napore za očuvanjem hrvatskoga jezika, nagrada za najbolju novu hrvatsku riječ nosi Šreterovo ime.